

**SHEROBOD
TUMANLARARO
IQTISODIY SUDI**

191410, Surxondaryo viloyati
Sherobod tumani, Mustaqillik ko'chasi,
1-uy

**SHERABAD INTER-
DISTRICT
ECONOMIC COURT**

191410, 1 house, Mustaqillik street,
Sherabad district, Surkhondaryo
region

Tel: (+99876) 322-35-60,

e-mail: i.sherobod@sud.uz

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ НОМИДАН
ҲАЛ ҚИЛУВ ҚАРОРИ**

**Шеробод тумани   2023 йил 4 май   4-1902-2302/1137-
сонли иш**

Шеробод туманлараро иқтисодий суди судья Х.З.Хакимовнинг раислигида, судья ёрдамчиси А.Убайдуллаевнинг котиблигида, Шеробод туман фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари Кенгаши вакили А.Тожиев (14.04.2023 йилдаги 03/78-сонли ишончнома асосида), жавобгар вакиллари С.Сафаров (05.08.2023 йилдаги 145-сонли ишончнома асосида), А.Каримов (01.02.2023 йилдаги 60-сонли ишончнома асосида), Т.Норкелдиев (04.05.2023 йилдаги 177-сонли ишончнома асосида), С.Эркабоев (04.05.2023 йилдаги 178-сонли ишончнома асосида), учинчи шахс Шеробод пахта тозалаш заводи директори И.Эшпўлатовларнинг иштирокида, Шеробод туман фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари Кенгашининг даъвогар МОНИРБЕК JASURBEK LOCHINBEK фермер хўжалиги манфаатида жавобгар SURXONDARYO AGROXIZMAT масъулияти чекланган жамиятига нисбатан ингичка тола пахта хом ашёси учун тўланмасдан қолган 168904086 сўм асосий қарз, 84452043 сўм пеняни ва Кенгашга тўланган 30000 сўм почта харажати ундириш тўғрисидаги даъво аризаси бўйича кўзғатилган иқтисодий ишни ўз биносида, очиқ суд мажлисида кўриб чиқиб, қуйидагиларни

а н и қ л а д и :

Шеробод туман фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари Кенгаши (бундан буён матнда кенгаш деб юритилади) даъвогар МОНИРБЕК JASURBEK LOCHINBEK фермер хўжалиги (бундан буён матнда даъвогар ёки хўжалик деб юритилади) манфаатида судга даъво аризаси билан мурожаат қилиб, жавобгар SURXONDARYO AGROXIZMAT масъулияти чекланган жамияти (бундан буён матнда жавобгар ёки харидор деб юритилади)га нисбатан ингичка тола пахта хом ашёси учун тўланмасдан қолган 168904086 сўм асосий

Хужжат имзоланган: Хакимов Ханжар Зиядиллаевич, 04.05.2023

қарз, 84452043 сўм пеняни ва Кенгашга тўланган 30000 сўм почта харажати ундиришни сўраган.

Даъво аризасида даъвогар билан жавобгар ўртасида 10.08.2021 йилда “Пахта хом ашёси ва уруғлик пахта харид қилиш бўйича 107-сонли контрактация шартномаси тузилганлиги, шартноманинг 1.2-бандида хўжалик 2021 йилнинг бизнес-режасига асосан 16.0 гектар ер майдонидан СП-1607 навли 55.5 тонна пахта хом ашёсини етказиб беради деб кўрсатилганлиги, шартноманинг 4.5-бандига асосан хўжаликга етказиб берилган маҳсулот қийматининг 100 фоизи ҳисобидан терим учун юборилган пуллар ва бошқа харажатлар чегирилгандан қолган қисми 2021 йилнинг 31 декабрига қадар тўлаб беради деб кўрсатилганлиги, даъвогар шартнома бўйича жавобгарга 50.789 тонна ингичка толали пахта хом ашёси етказиб берганлиги, Шеробод пахта тозалаш заводининг “ПК-17” шаклида даъвогардан 50.789 тонна СП-1607 ингичка толали пахта хом ашёсини қабул қилганлиги тасдиқланганлиги, даъвогар раҳбари Кенгашга ариза билан мурожаат этиб, ўз мурожаатида шартномага асосан 50.789 тонна ингичка толали пахта хом ашёси учун жавобгар томонидан ҳар бир килосига 11160 сўм ўрнига 7806 сўмдан ҳисоб-китоб қилиб, ҳар бир килограмми учун 3354 сўмдан жами 168904086 сўм кам ҳақ тўланганлиги, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2020 йил 6 март кундаги “Пахтачилик соҳасида бозор тамойилларини кенг жорий этиш чора-тадбирлари тўғрисида” ги ПҚ-4633-сонли қарори 1-бандида 2020 йил ҳосилидан бошлаб пахта хом ашёсини етиштиришда давлат буюртмаси бекор қилинганлиги, ушбу қарорнинг 2-қисми а-бандида 2020 йил ҳосилидан бошлаб пахта хом ашёсининг харид нарҳини белгилаш амалиётидан воз кечилганлиги, ушбу қарорнинг 3-бандида жаҳон бозори нарҳлари таҳлилидан келиб чиқиб, ҳар йили 1 декабрга қадар келгуси йил ҳосили учун кутилаётган минимал нарҳлар эълон қилинишини ҳамда бозорлардаги нарҳлар ўзгаришидан келиб чиқиб, ҳар чоракда нарҳга тузатишлар киритилиши белгиланганлиги, даъвогар томонидан 2021 йилда 50.789 тонна ингичка тола пахта хом ашёси топширганлиги, даъвогар томонидан топширилган пахта хом ашёнинг умумий қиймати 393.106.752,73 сўмни ташкил қилганлиги, 2021 йил 30 сентябрдаги 3-сонли ҳисобварақ фактурага асосан 277.618.122,73 сўм, 2021 йил 31 октябрь кундаги 4-сонли якуний электрон ҳисобот орқали 115.489.629,53 сўмлик ҳисоб фактураларда акс этганлиги, жавобгар томонидан даъвогарга 224.202.666,26 сўмлик хизмат кўрсатилганлиги, жавобгарнинг даъвогар олдида 2021 йил пахта ҳосили учун ингичка толали

пахта хом ашёси учун тўланмасдан қолган 168904086 сўм асосий қарздорлиги мавжудлиги, шунингдек шартноманинг 5.4-бандига асосан тўланмаган 168904086 сўмнинг 01.01.2022 йилдан 26.04.2022 йилгача 125 куни учун 84452043 сўм пеняни ташкил этишини, Пахта селекцияси, уруғчилиги ва етиштириш агротехнологиялари илмий-тадқиқот институти Сурхондарё илмий-тажриба станцияси маъмуриятининг 2022 йил 17 январь кундаги 01-11/04-сонли ҳамда 2022 йил 28 март кундаги 01-11/28-сонли қўзанинг ўрта толали СП-1609, Шеробод ШН, ЎзПИТИ-1604 ҳамда ингичка толали Термиз-202, Термиз-208, СП-1607, Сурхон-14, Сурхон-16 ва Сурхон-18 навларидан ташкил топган синов учун тақдим этилган 15 дона пахта толаси намуналарини замонавий НВИ-1000 тизими орқали синовдан ўтказилганида синов натижалари тақдим этилган намуналарга ушбу маълумотлар асосида қўзанинг 2020-2021 йиллардаги топширилган пахта хом-ашёларининг харид нархларини қайта ҳисоблаб ҳисоб-китобни амалга ошириб беришни сўраб, 17.01.2022 йилда 01-11/04-сонли, 28.03.2022 йилда 01-11/28-сонли ва 09.11.2022 йилда 129-сонли хат билан жавобгарга тегишли хат юборилган бўлсада, жавобгар томонидан тўлаб берилмаганлиги баён қилиниб, ингичка тола пахта хом ашёси учун тўланмасдан қолган 168904086 сўм асосий қарз, 84452043 сўм пеня ва Кенгашга тўланган 30000 сўм почта харажати ундириб бериш сўралган.

Ишга Ўзбекистон Республикаси Қишлоқ хўжалиги вазирлиги ҳузуридаги қишлоқ хўжалигида билим ва инновациялар миллий маркази Ингичка толали пахтачилик илмий-тадқиқот институти (Пахта селекцияси уруғчилиги ва етиштириш агротехнологиялари илмий-тадқиқот институтининг Сурхондарё илмий тажриба станцияси) ва Агросаноат мажмуида хизматлар кўрсатиш маркази давлат унитар корхонаси, “Шеробод пахта тозалаш заводи” АЖ мустақил талаблар билан арз қилмайдиган учинчи шахс сифатида жалб қилинган.

Суд муҳокамаси вақти, жойи тўғрисида тегишли тарзда хабардор қилинган даъвогар ва Агросаноат мажмуида хизматлар кўрсатиш маркази давлат унитар корхонасидан вакил суд мажлисида иштирок этмади.

Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодекси (бундан буён матнда ИПК деб юритилади)нинг 170-моддаси иккинчи ва учинчи қисмлари талабига кўра иш муҳокамасининг вақти ва жойи тўғрисида тегишли тарзда хабардор қилинган даъвогар, учинчи шахсларнинг суд мажлисига келмаганлиги, агар суд уларнинг келишини

мажбурий деб топмаган бўлса, ишни кўриб чиқиш учун тўсқинлик қилмайди.

Юқоридагиларга кўра суд ишни даъвогар ва Агросаноат мажмуида хизматлар кўрсатиш маркази давлат унитар корхонасининг вакиллари иштирокисиз кўриб чиқишни лозим топади.

Суд мажлисида Кенгаш вакили даъво аризасидаги важларни такрорлаб, даъво аризасини тўлиқ қаноатлантиришни сўради.

Суд мажлисида иштирок этган жавобгар вакиллари судга тарафлар ўртасида тузилган шартномага асосан даъвогар томонидан топширилган пахта хом ашёси 3-тип сифатида қабул қилинганлигига даъвогар томонидан эътироз билдирилмаганлиги, даъвогар томонидан жавобгардан қабул қилиб олган ингичка толали пахта хом ашёларини “Қишлоқ хўжалиги вазирлиги” Ўзпахтасаноат АЖ ва Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги томонидан “пахта хом-ашёсининг 70-03-04-2019-1-сонли харид нархлари нархномасининг 9-бандида “Узун толали селекция навларига пахта хом ашёсининг 3-тип 39-коди бўйича харид нархи асосида тўлов амалга оширилиши белгиланганлиги учун шу асосда тўловлар амалга оширилганлиги, тарафлар ўртасида тузилган контрактация шартномасининг 1.5-бандида пахта хом ашёсини сифати Uz DSt 615:2008 техник шартлари асосида қабул қилиб олиниши белгиланганлиги, Uz DSt 615:2008-сонли пахтани сифат бўйича қабул қилиб олишга доир давлат стандартининг 5.4.3-бандида пахта топширувчи билан қабул қилувчи ўртасида келишмовчиликлар содир бўлганда пахта нави тайёрлаш пункти лабораториясида асбоблар ёрдамида тарафлар вакиллари иштирокида қайтадан танлаб олинган бирлаштирилган намуна ёрдамида аниқланиши, синаш жараёнида олинган натижа ҳал қилувчи ҳисобланиши белгиланганлиги, Uz DSt 615:2008 пахтани қабул қилишнинг техник шартларини 5.3-бандида агар бир тўдада хар хил селекция ва саноат навли, тип ва синфли пахталар аралаштирилган бўлса, улар шу тўдада энг паст тип, нав ёки синф бўйича қабул қилиниши белгиланганлиги, ҳисоб-фактура бирламчи бухгалтерия ҳужжатлари юк хати, топшириш қабул қилиб олиш далолатномаси ва ҳоказолар билан тасдиқланмаган ҳисоб-фактура юборилганлиги баён қилинган ёзма фикрномаларини тақдим этиб, даъво талабини рад этишни сўрашди.

Суд мажлисида мустақил талаблар билан арз қилмайдиган учинчи шахс сифатида Шеробод пахта тозалаш заводи

директори иш бўйича қонуний қарор қабул қилинишини сўради.

Суднинг 2023 йил 26 апрелдаги мажлисида мутахассис сифатида сўралган Ингичка толали пахтачилик илмий-тадқиқот институти вакиллари М.Таджиев, Х.Чариевалар даъво аризаси бўйича СП-1607 навли пахта хом ашёси ингичка тола ҳисобланишини, мазкур навнинг муаллифи эканликларини, лабораторияга тақдим этилган пахта толаси намуналарини замонавий HVI-1000 тизими орқали синовдан ўтказилганлигини, ушбу пахта толалари даъвогарга тегишли пахта майдонидан олинмаганлигини, балки ингичка толали пахтачилик илмий-тадқиқот институтида алоҳида шароитларда ўстирилган СП-1607 навли пахта хом-ашёси бўйича синовлар ўтказилганлигини билдирди.

Суд, ишда иштирок этувчи шахслар вакилларининг тушунтиришларини тинглаб, иш ҳужжатларини ўрганиб чиқиб, қуйидаги асосларга кўра даъво аризасини қаноатлантиришни рад этишни лозим топади.

Ишдаги ҳужжатлардан аниқланишича, даъвогар ва жавобгар ўртасида 2021 йил 10 августда 107-сонли пахта хом ашёси ва уруғлик пахта харид қилиш бўйича контрактация шартномаси (бундан буён матнда шартнома деб юритилади) тузилган бўлиб, шартноманинг 1.1-бандида даъвогар мазкур шартноманинг 1.2 ва 1.4-бандларида кўрсатилган миқдордаги пахта хом ашёси ва уруғлик пахтани жавобгарга қайта ишлаш ёки сотиш учун етказиб бериш, жавобгар эса ушбу маҳсулотни келишилган муддатларда муаян нарх бўйича ҳақини тўлаб харид қилиш мажбуриятини ўз зиммасига олиши, 1.2-бандида даъвогар 2021 йилнинг бизнес-режасига асосан 16.0 гектар ер майдондан SP-1607 навли, ўрта толали 180,7 тонна ўрта толали пахта хом ашёсини етказиб бериши, шартноманинг 1.5-бандида пахта хом ашёсининг сифати UzR.ST 615:2008-Пахта "Техникавий шартлар" талабларига жавоб бериши шартлиги назарда тутилган.

Кенгаш томонидан даъвогар манфаатида киритилган ушбу даъво аризасида шартномага асосан 50.789 тонна СП-1607 ингичка толали пахта хом ашёси учун жавобгар томонидан ҳар бир килосига 11160 сўм ўрнига 7806 сўмдан ҳисоб-китоб қилиб, ҳар бир килограмми учун 3354 сўмдан жами 168904086 сўм кам ҳақ тўланганлиги баён қилинган бўлсада, ҳар бир ингичка толали пахта хом ашёси учун 11160 сўмдан тўланиши тўғрисидаги важларини тасдиқловчи далиллар тақдим этилмади.

Бундан ташқари, даъво аризасида 2021 йилда топширилган 50.789 тонна ингичка тола пахта хом ашёсининг

умумий қиймати 393.106.752,73 сўмни ташкил қилганлиги, 2021 йил 30 сентябрдаги 3-сонли ҳисобварақ фактурага асосан 277.618.122,73 сўм, 2021 йил 31 октябрь кундаги 4-сонли якуний электрон ҳисобот орқали 115.489.629,53 сўмлик ҳисоб фактураларда акс этганлиги, жавобгар томонидан даъвогарга 224.202.666,26 сўмлик хизмат кўрсатилганлиги, жавобгарнинг даъвогар олдида 2021 йил пахта ҳосили учун ингичка толали пахта хом ашёси учун тўланмасдан қолган 168904086 сўм асосий қарздорлиги мавжудлиги баён қилинган бўлсада, жавобгарнинг 2023 йил 4 майдаги 182-сонли маълумотномасида 2021 йилда тузилган фьючерс шартномасига асосан 2021 йилда етиштириб топширган пахта хом ашёси бўйича тўловларни 01.01.2022 йил ҳолатига тўлиқ тўлаб берилганлиги ва жавобгарнинг даъвогардан 2021 йил якуни бўйича қарздорлиги мавжуд эмаслиги маълум қилинган.

Бундай ҳолда даъво аризада келтирилган важлар асосли деб бўлмайди.

ИПКнинг 68-моддасининг биринчи қисмига мувофиқ ишда иштирок этувчи ҳар бир шахс ўз талаблари ва эътирозларига асос қилиб келтираётган ҳолатларни исботлаши керак.

Суд, Кенгашнинг даъвогар манфаатида ингичка тола пахта хом ашёси учун тўланмасдан қолган 168904086 сўм асосий қарз, 84452043 сўм пеняни жавобгардан ундириш тўғрисидаги даъво аризасини исботлай олмаганлиги сабабли даъво аризасини қаноатлантириш рад этилиши лозим деб ҳисоблайди.

ИПК 118-моддасининг биринчи қисмига кўра, суд харажатлари ишда иштирок этувчи шахсларнинг қаноатлантирилган даъво талаблари миқдорига мутаносиб равишда уларнинг зиммасига юклатилади.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 10 октябрдаги “Фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари фаолиятини янада ривожлантириш бўйича ташкилий чора-тадбирлар тўғрисида” ги 3318-сон қарорининг 3-бандининг олтинчи хатбошисига кўра, Фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгашлари фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари манфаатларини кўзлаб судга давлат божи тўламасдан даъво аризалари, давлат ва хўжалик бошқаруви органлари, маҳаллий давлат ҳокимияти органларининг қарорлари, уларнинг мансабдор шахслари хатти-ҳаракатлари (ҳаракатсизлиги) устидан шикоятлар такдим этиш. Бунда даъво аризасини қаноатлантириш рад этилганда манфаати кўзлаб даъво аризаси киритилган фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгаларидан давлат божи дирилмайди.

Қайд этилганларга кўра, суд даъвогарнинг даъво аризасини қаноатлантиришни рад этишни, Кенгаш томонидан олдиндан тўланган 30000 сўм почта харажати ўзининг зиммасида қолдиришни, даъвогар МОНИРБЕК ЖАСУРБЕК ЛОЧИНБЕК фермер хўжалигидан давлат божини ундирмасликни лозим топади.

Юқоридагиларга асосан, Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодексининг 68, 118, 176-179, 186-моддаларига асосланиб, суд

қ а р о р   қ и л д и :

Даъво аризасини қаноатлантириш рад этилсин.

Шеробод туман фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари Кенгаш томонидан олдиндан тўланган 30000 сўм почта харажати ўзининг зиммасида қолдирилсин.

Мазкур ҳал қилув қарори бир ой муддат ўтиб қонуний кучга киради, ҳал қилув қарори устидан Сурхондарё вилоят судига ҳал қилув қарори қонуний кучга киргунга қадар апелляция тартибида Шеробод туманлараро иқтисодий суди орқали шикоят берилиши (прокурор ишда иштирок этувчи шахснинг мурожаати бўлган тақдирда протест келтириши) мумкин.

Судья
Х.З.Ҳакимов

